

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/9, p. 159-160

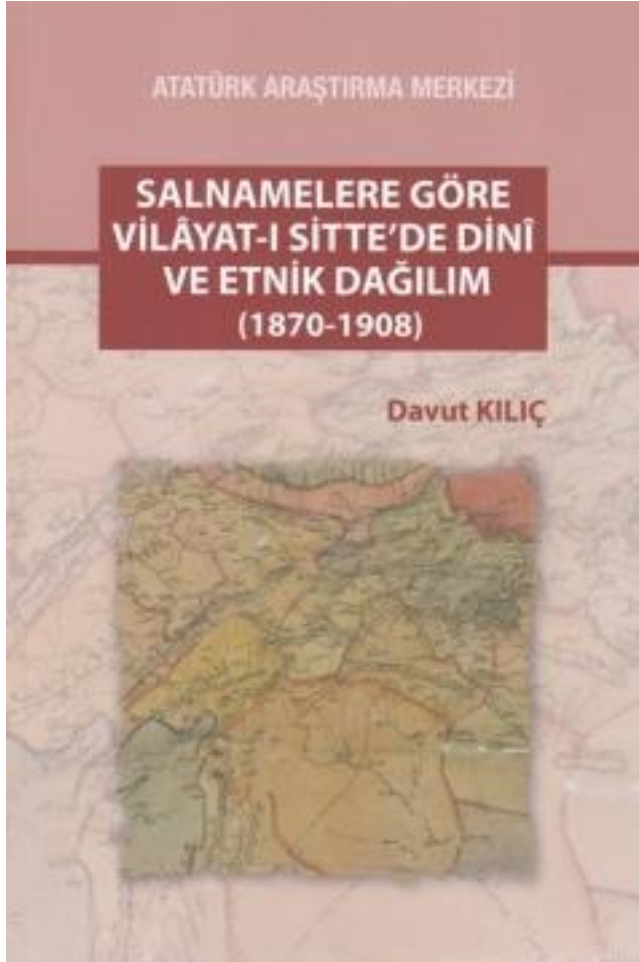
DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11776>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

This article was checked by iThenticate.

“SALNAMELERE GÖRE VİLÂYAT-I SİTTE’DE DİNÎ VE ETNİK DAĞILIM (1870-1908)”

*Kürşat KOÇAK**

Prof. Dr. Davut Kılıç, **Salnamelere Göre Vilâyat-ı Sitte’de Dinî ve Etnik Dağılım (1870-1908)**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2017, 337 sayfa, ISBN. 978-975-16-3321-7.

Davut Kılıç’ın toplam 337 sayfa tutarındaki, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınlarından çıkan **Salnamelere Göre Vilâyat-ı Sitte’de Dinî ve Etnik Dağılım (1870-1908)**, adlı kitabı büyük boy, karton kapaklı bir eserdir. Eserin başlangıcında; kitabın künyesi, içindekiler, önsöz ve kısaltmalar bulunmaktadır. Eser beş bölüm, sonuç, kaynakça, tarih cetveli, bölümler içerisinde yer alan tabloların cetveli, ekler ve dizinden müteşekkildir. Ayrıca eser dönemin söz konusu vilayetlerini gösteren Osmanlıca haritalarla zenginleştirilmiştir. Kitap önsözünden anlaşıldığı üzere akademik ve bilimsel bir çalışmanın ürünüdür.

Yazar **Sivas Vilayeti başlığını taşıyan birinci bölümü** (s.1–76), beş ana başlık altında oluşturmuştur. İlk ana başlıkta; Sivas vilayetini önce sancaklar bazında ele almış, sancakların dinî ve

* Yrd. Doç. Dr. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, El-mek: kursatkocak@nevsehir.edu.tr

etnik yapısını yayınladığı yıllara göre tablolar halinde tek tek vererek nüfus tespiti yapmıştır. Hemen akabinde ise sancaklardaki nüfus artışını/azalışını, var ise sancaklara bağlı kaza ve köylerdeki değişiklikleri de izleyerek mevcut tabloyu bir önceki tablo ile kıyaslamıştır.

İkinci ana başlıkta; vilayet genelinde dinî ve etnik yapının nüfusunu daha sağlıklı tespit edebilmek için o dönem vilayete dâhil olan veya çıkarılan sancaklara göre eldeki verileri tarihlendirip, toplam nüfusun dinî ve etnik yapısını tablolaştırarak grafikler halinde verdiği gibi dinî ve etnik yapının genel nüfus içerisindeki yüzdeler oranlarını da ayrıca ortaya koymuştur.

Üçüncü ana başlıkta Sivas vilayet salnamelerinin tek tek değerlendirmesi yapılmış, dördüncü ana başlıkta vilayet genelinde kayıt dışı kalan nüfus hesaplanarak tablo halinde gösterilmiş, beşinci ana başlıkta ise vilayetin değişik kaynaklarda verilmiş olan dinî ve etnik nüfusu, salnamelerde çıkan nüfus ile ayrı ayrı karşılaştırılmıştır.

Yazar yine Erzurum Vilayeti **İkinci bölüm** (s.79-172), Van ve Bitlis Vilayetleri **üçüncü bölüm** (s.175-194), Diyarbakir Vilayeti **dördüncü bölüm** (s.197-258) ve Mamuretülaziz Vilayeti **beşinci bölüm**de de (s.261-290) ilk bölümde uygulamış olduğu yöntemleri ve başlıkları kullanarak Vilâyat-ı Sitte salnamelerinde elde ettiği verileri derinlemesine değerlendirip tahlilini yapmıştır.

Sonuç bölümünde (s.291–294) ise yazar, Vilâyat-ı Sitte salnamelerindeki nüfus tablolarının kalitesi ve dönemin mevcut problemleri üzerine genel bir değerlendirme yaparak, Vilâyat-ı Sitte’de mevcut olan toplam nüfusun dinî, etnik yapısı ve yüzdeler oranlarını gösteren iki tablo ile bitirmiştir.

295–299 sayfaları arasında **kaynakça** yer almaktadır. Yazar bu çalışmayı yaparken yararlandığı salnameleri vilayetlere göre tasnif etmiş, diğer faydalandığı eserleri ise kaynaklar ve tetkik eserler başlığı altında vermiştir.

Tarih cetveli (s.300) bölümünde ise yazar, Hicri tarihlerin karşılığı olan Miladi tarihleri tablo halinde göstermiş, hemen akabinde ise **bölümler içerisinde yer alan tabloları da tek tek sıralayarak ayrıca cetvelini** (s. 301-316) oluşturmuştur.

Ekler kısmında (s.317–325) her bir vilayetin nüfusunu veren salnamelerden örnekler koymuştur.

Dizin başlığı (s.327–337) altında ise; kitap içerisinde geçen 731 ad ve söz yer almaktadır.

Rusya’nın Berlin Kongresine sunduğu yanıtıcı ve hayali Bulgar nüfusa ait istatistikî rakamların, Bulgaristan’ın bağımsızlığındaki etkisini fark eden Ermeni dinî ve sivil önderler, bu stratejiyi Vilâyat-ı Sitte’de yaşayan Ermenilere uyarlamaya çalışmışlardır. Bundan dolayı bölgede yaşayan gerçek nüfusun üstü örtülmeye çalışılarak başta İstanbul Ermeni Patrikhanesi olmak üzere çeşitli kaynaklar Ermeni nüfusu olduğundan çok fazla göstermiştir. Bu durum günümüze kadar bölgede dinî ve etnik bakımdan pek çok tartışmayı da beraberinde getirmiştir. Başka bir ifadeyle Emperyal devletlerin desteği ile bölgede her vilayette baskın bir şekilde var olan Müslüman nüfus görmezden gelinmiştir.

Tamda bu noktada yazarın, böyle bir konuyu ele alarak genç Cumhuriyetimizin gailelerinden olan “Ermeni Meselesi”ne bir nebze de olsa çözüm getirmek amacıyla Vilâyat-ı Sitte’de görev yapan nüfus sicil memurlarının hazırladıkları dinî ve etnik grupların verilerini bilimsel metotlarla ele alması, yukarıda bahsetmiş olduğumuz tartışmalı konulara açıklık getireceği gibi alanında önemli bir boşluğu da dolduracaktır. Konuya ilgi duyanların mutlaka okumaları gerektiği kanaatindeyim.